

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 169/2014-71

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 28. októbra 2014 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Milana Ľalíka prerokoval prijatú sťažnosť V. Ch., zastúpenej advokátkou Mgr. Katarínou Šangalovou, PhD., Hurbanova 81, Hlohovec, vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Okresného súdu Nitra č. k. 10 C 148/2007-1026 zo 17. septembra 2012 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Nitre č. k. 8 Co 340/2012-1066 z 25. apríla 2013 a takto

r o z h o d o l :

Základné práva V. Ch. podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Nitre č. k. 8 Co 340/2012-1066 z 25. apríla 2013, ktorým bol potvrdený rozsudok Okresného súdu Nitra č. k. 10 C 148/2007-1026 zo 17. septembra 2012, porušené neboli.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 13. septembra 2013 doručená sťažnosť V. Ch., (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou Mgr. Katarínou Šangalovou, Hurbanova 81, Hlohovec, ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) č. k. 10 C 148/2007-1026 zo 17. septembra 2012 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) č. k. 8 Co 340/2012-1066 z 25. apríla 2013 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) a základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 148/2007 a postupom krajského súdu v konaniach vedených pod sp. zn. 8 Co 340/2012 a pod sp. zn. 8 Co 135/2010.

Sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd takto rozhodol:

„1. Základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a právo na rovnosť účastníkov podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy SR a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Okresného súdu Nitra zo dňa 17. septembra 2012, č. k. 10 C/148/2007-1026 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Nitre zo dňa 25. apríla 2013, č. k. 8 Co/340/2012-1066 porušené bolo.

2. Rozsudok Okresného súdu Nitra zo dňa 17. septembra 2012, č. k. 10 C/148/2007-1026 a rozsudok Krajského súdu v Nitre zo dňa 25. apríla 2013, č. k. 8 Co/340/2012-1066 sa zrušujú a vec vracia Okresnému súdu Nitra na ďalšie konanie.

3. Základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 10 C/148/2007 a v konaní vedenom na Krajskom súde v Nitre pod sp. zn. 8 Co/135/2010 a 8 Co/340/2012 porušené bolo.

4. Okresnému súdu Nitra prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C/148/2007 konal bez zbytočných prieťahov.

5. Sťažovateľke priznáva finančné zadostučinenie v sume 21.000 €...

6. Okresný súd v Nitre a Krajský súd v Nitre sú povinní nahradiť sťažovateľke trovy konania vo výške 275,96 €... na účet jej právnej zástupkyne... do 15 dní odo dňa doručenia tohto nálezu.“

Ústavný súd sťažnosť prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu a uznesením č. k. I. ÚS 169/2014-38 zo 7. mája 2014 ju prijal na ďalšie konanie v časti namietaného porušenia základných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy a práva podľa čl. 6 dohovoru rozsudkom krajského súdu v spojení s rozsudkom okresného súdu a vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

Na základe žiadosti ústavného súdu zo 16. mája 2014 sa k veci vyjadril krajský súd, zastúpený jeho predsedníčkou, podaním sp. zn. Spr 577/14 z 2. júna 2014.

Predsedníčka krajského súdu v podaní z 2. júna 2014 a právna zástupkyňa sťažovateľky v podaní doručenom ústavnému súdu 16. júla 2014 ústavnému súdu oznámili, že netrvajú na ústnom pojednávaní.

Ústavný súd preto so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Sťažovateľka v sťažnosti uviedla:

«Okresný súd... zamietol návrh sťažovateľky... voči zostávajúcim odporcom v druhom a treťom rade z dôvodu, že navrhovatelia v prvom a druhom rade údajne nepreukázali, že splnili podmienky nároku na náhradu za živý a mŕtvy inventár ako právni nástupcovia

oprávnených osôb, a to predovšetkým tým, že nepreukázali, že si uplatnili reštitučný nárok proti povinným osobám v lehotách určených zákonom u povinných osôb...

... uviedol, že listinný dôkaz – Zápis z jednania oprávnených a povinných osôb vo veci vydania náhrady za živý a mŕtvy inventár je síce vykonaný v lehote a voči povinným subjektom, súd ho však nepovažoval za kvalifikovanú výzvu na vydanie veci, lebo z neho nie je zrejmé, aký nárok si navrhovatelia uplatnili voči jednotlivým povinným osobám. Zo zápisu je zrejmé len to, že štatutárni zástupcovia poľnohospodárskych družstiev určených ako povinné osoby sa vyjadrili, že sa necítia povinnými osobami a odmietli vydať živý a mŕtvy inventár. Podľa názoru súdu, výzva musí obsahovať subjekt, od ktorého sa domáha vydania živého a mŕtveho inventára, a konkrétne uvedenie výšky náhrady a špecifikáciu veci majúcich sa vydať, resp. za ktoré veci sa domáha vydania nároku...

Krajský súd... rozsudok Okresného súdu potvrdil. V odôvodnení rozsudku uviedol, že pre samotné uplatnenie nároku „Zákon o pôde“ neustanovuje konkrétne požiadavky a nepredpisuje ani určitú formu, ako správne uvádza navrhovateľka 1/ rade vo svojom odvolaní. Keďže, ale ide o jednostranný právny úkon, musieť tento spĺňať základné podmienky stanovené pre platnosť právnych úkonov v ustanoveniach § 37 a nasl. Občianskeho zákonníka.

Právny úkon navrhovateľov, na ktorý poukazujú (jednanie na RPIS MP SR Nitra dňa 03. 02. 1995) postráda určitosť a zrozumiteľnosť, pričom nie je dodržaná ani ústna forma právneho úkonu, keď pri tomto jednaní navrhovateľka v 1/ rade vyjadrila iba nesúhlas s rozhodnutím RPIS MP SR a s výsledkom odvolacieho konania – rozkladu konaného na Ministerstve pôdohospodárstva SR Bratislava. Navrhovatelia nepreukázali, že by boli povinné osoby vyzvali na náhradu za živý a mŕtvy inventár, keď žiadnym právnym úkonom nešpecifikovali náhrady za aký živý a mŕtvy inventár, v akom rozsahu a voči komu sa domáhajú. Je nevyhnutné, aby spoznanie vôle bolo pristúpené osobám, ktorých sa majú zamýšľané následky týkať ako účastníkov právneho pozemku, ktorý sama týmto prejavom vôle založiť...

Súd prvého stupňa na jednej strane konštatuje, že Zápis z jednania oprávnených a povinných osôb vo veci vydania náhrady za živý a mŕtvy inventár... je síce vykonaný voči povinným subjektom, ale súd ho nepovažoval za kvalifikovanú výzvu na vydanie veci, lebo

z neho nie je zrejmé, aký nárok si navrhovatelia uplatnili voči jednotlivým povinným osobám.

V ustanovení § 20 ods. 5 Zákona o pôde zákonodarca nekladie žiadne požiadavky ako má oprávnený subjekt požiadať o vydanie náhrady, a už vôbec nie či má ísť o výzvu, oznámenie a pod. ani čo má byť obsahom takejto žiadosti.

V zmysle § 20 ods. 5 citovaného zákona

„Právo na náhradu zaniká, ak sa neuplatní v lehotách uvedených v § 13.

Ak oprávnená osoba neuplatnila nárok pre pochybnosť, kto je povinnou osobou, právo na náhradu zaniká, ak sa neuplatní u povinnej osoby do 6 mesiacov odo dňa právoplatnosti rozhodnutia Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky.“

Z uvedeného zákonného znenia je zrejmé, že zákonodarca na úspešné uplatnenie náhrady kladie len dve zákonné podmienky, a to uplatnenie náhrady u povinnej osoby a zachovanie lehoty 6 mesiacov, avšak na samotnú formu a obsah uplatnenia nároku na vydanie náhrady u povinných osôb nekladie žiadne špecifické požiadavky. Stačí teda, ak oprávnená osoba preukáže, že (hoci aj neformálne) vyzvala povinné osoby na vydanie náhrady za živý a mŕtvy inventár. Je pochopiteľné, že zákonodarca ponecháva širokú voľnosť v obsahu a forme uplatnenia nároku nakoľko ide o uplatnenie nárokov na náhradu za majetok, ktorý bol zhabaný, častokrát sa oprávnené osoby dostávajú do stavu dôkaznej núdze, kedy určenie výšky a rozsahu sa zisťuje len s veľkými ťažkosťami. ...

Sťažovateľke nie je zrejmé, prečo súd prvého stupňa a v konečnom dôsledku aj odvolací súd zamietli jej nárok, keď zákonné podmienky v zmysle § 20 ods. 5 zákona o pôde splnila t.j. uplatnila svoj nárok v zákonom stanovenej lehote u povinných osôb. Sťažovateľke rovnako nie je zrejmé, prečo súd prvého stupňa ako aj odvolací súd rozšírili zákonné podmienky upravené v § 20 ods. 5 zákona o pôde, podľa ktorých by mala preukazovať aj uvedenie konkrétnej výšky náhrady a špecifikáciu vecí majúcich sa vydať. Ak by zákonodarca mal záujem na tom, aby oprávnené osoby, ktoré pred rokmi prišli náhle o svoj majetok, pri uplatňovaní náhrady presne špecifikovali výšku náhrady ako aj špecifikáciu vecí, ktoré sa majú vydať, uvedenú skutočnosť by nepochybne uviedol i v zákonomnom znení. V tejto súvislosti je potrebné poukázať i na tú skutočnosť, že výška náhrady bola zrejmá aj zo zápisu zjednania zo dňa 03. 02. 1995, nakoľko predmetom

prerokovania bolo aj príslušné rozhodnutie RPIS MPSR v Nitre, v ktorom bola výška náhrady presne uvedená.

Súdy ako orgány aplikácie práva majú poskytovať ústavne konformný výklad právnych noriem, pričom pri akomkoľvek výklade je potrebné, aby bol zachovaný cieľ a duch zákona, ktorý v danom prípade je zmiernenie následkov majetkových krívd, ku ktorým došlo voči vlastníkom poľnohospodárskeho a lesného majetku v období 1948 až 1989. Akékoľvek výklad súdu, ktorý popiera tento zmysel a účel zákona je potrebné považovať za výklad ústavne nesúladný a arbitrárny. Nie je možné, aby súd konštatoval, že mal za preukázané, že právnym predchodcom navrhovateľov bol majetok odobratý výmerom Rady MNV v Zbehoch boli určené povinné osoby na jeho vydanie, a to rozhodnutím Regionálnej pozemkovej a informačnej služby Ministerstva pôdohospodárstva, že došlo k stretnutiu medzi oprávneným a povinným subjektom dňa 03. 02. 1995, na ktorom povinné subjekty odmietli vydať živý a mŕtvy inventár, pričom záverom bolo, že nedošlo k dohode na vydanie náhrady a súd bez ďalšieho konštatuje, že takéto stretnutie nepovažuje uplatnenie náhrady v zmysle § 20 ods. 5 Zákona o pôde a požaduje predloženie „kvalifikovanej výzvy“, ktorú zákon nevyžaduje. V danom prípade ide nepochybné nielen o tvrdosť a prílišný formalizmus orgánov aplikácie práva však citlivej oblasti ako sú reštitúcie, keď zo zápisu z jednania zo dňa 03. 02. 1995 je nepochybné kto bol jeho účastníkom a čo bolo jeho predmetom, pričom výsledkom rokovania bolo, že sťažovateľke povinné subjekty odmietli vydať živý a mŕtvy majetok. ...

Pokiaľ ide o výšku uplatnenej náhrady... zo samotného rozhodnutia, RPIS MP SR č. 9/94/102 vyplýva, že navrhovateľka v 1. rade a navrhovateľ v 2. rade si uplatnili nárok... vo výške 11.300.000,- Sk. Povinné osoby určené v rozhodnutí správneho orgánu (RPIS MP SR v Nitre) boli účastníkmi správneho konania, toto rozhodnutie a výška, ktorú si u nich uplatnili oprávnené osoby titulom náhrady za živý a mŕtvy inventár im boli teda známe. Keďže povinné osoby boli právnymi nástupcami JRD... a navrhovateľom v prvom a druhom rade nebolo známe, ktorý povinný subjekt a v akej hodnote prevzal živý a mŕtvy inventár od JRD... predtým patriaci právnym predchodcom navrhovateľov, nebolo ani reálne možné, aby si voči jednotlivým povinným osobám uplatnili nárok v konkrétnej výške. Ostatne túto skutočnosť konštatoval aj samotný Krajský súd v Nitre vo svojom uznesení zo dňa 31. januára 2002, č. k. 5Co/21/02-150, kde vo svojom odôvodnení uviedol, že

pri zohľadnení špecifik prejednávanej veci, kde z obsahu spisu vyplýva, že navrhovatelia ani pri maximálnej snahe neboli schopní výšku týchto podielov špecifikovať, bude povinnosťou súdu 1. stupňa v súvislosti s rozhodovaním o merite veci tento procesný problém vyriešiť (v rámci predbežnej otázky) a v prípade dôvodnosti podaného návrhu určiť výšku plnení zo strany odporcov. Na jednej strane samotný Krajský súd konštatuje reálnu nemožnosť zo strany navrhovateľov určiť výšku podielov, v ktorej majú jednotlivé povinné osoby vydať náhradu za živý a mŕtvy inventár oprávneným osobám, na druhej strane ten istý Krajský súd kvalifikuje nešpecifikovanie výšky náhrady za živý a mŕtvy inventár u jednotlivých povinných osôb ako vadu výzvy, majúcu za následok neplatnosť tohto právneho úkonu. ...

Z listiny – Zápis zjednania zo dňa 03. 02. 1995 – je nepochybné, že predmetom stretnutia bolo riešenie otázky vydania náhrady na živý a mŕtvy inventár (uvedené je nepochybné z názvu právneho úkonu Zápis z jednania oprávnených a povinných osôb vo veci vydania náhrady za živý a mŕtvy majetok). ...

Nakoľko rozhodnutím... Ministerstva boli za povinné osoby určené subjekty, ktoré sa zúčastnili predmetného stretnutia dňa 03. 02. 1995 a vyjadrili sa, že sa necítia povinnými osobami a odmietajú vydať živý a mŕtvy inventár oprávneným osobám je zrejmé, že ide o prejav vôle povinných osôb, ktoré museli reagovať na vznesenú požiadavku, ktorou bolo vydanie náhrady za živý a mŕtvy inventár. Výsledkom rokovania bolo, že obe strany sa nedohodli na vydaní náhrady za živý a mŕtvy inventár. Ak súdy chceli skúmať právne úkony, ktoré boli v konaní preukázané Zápisom z jednania zo dňa 03. 02. 1995 bolo potrebné aplikovať nie len § 37 OZ, ale v prvom rade skúmať o aký právny úkon ide, t. j. či ide o prejav vôle výslovný alebo konkludentný v zmysle § 35 OZ. Z prejavu vôle sťažovateľky a povinných osôb zachyteného Zápise zjednania zo dňa 03. 02. 1995 je nepochybné, že strany sa nedohodli na vydaní náhrady za živý a mŕtvy inventár, t. j. výsledkom rokovania nedospel k dohode. Aby Ing. F. mohol zachytiť takýto záver v písomnej podobe, musela byť na rokovaní vznesená požiadavka na vydanie náhrady, ktorá bola povinnými osobami odmietnutá, pričom požiadavku na vydanie náhrady nemohol urobiť nikto iný ako sťažovateľka, nakoľko bola jediná oprávnená osoba, ktorá sa rokovania zúčastnila. Už len samotná prítomnosť sťažovateľky na rokovaní o vydanie náhrady má svoje faktické dôsledky, ktoré je možné považovať za uplatnenie nároku na náhradu, nakoľko už len faktickou účasťou na rokovaní, ktorého predmetom bolo vydanie náhrady prejavila svoju

vôľu t. j. uplatnila svoj nárok na náhradu o povinnej osoby, ktorá sa k nemu vyjadrila negatívne, pričom skutočnosť, že v zápise zjednania zo dňa 03. 02. 1995 nie je presne a doslovne zachytený priebeh rokovania, ale skôr jeho výsledok, nemôže byť na ujmu sťažovateľky ako reštituentky, ktorej zákonodarca poskytuje osobitné postavenie, keď ani v § 20 ods. 5 zákona o pôde nekladie striktné podmienky na formu a obsah uplatnenia náhrady.

... rozhodnutia porušovateľov nespĺňajú náležitosti v zmysle § 157 ods. 2 OSP o presvedčivosti rozhodnutia, nakoľko je neuspokojivé, aby sa súd obmedzil len na konštatáciu, že navrhovatelia nepreukázali, že by boli povinné osoby vyzvali na náhradu za živý a mŕtvy inventár, keď celých 21 rokov vykonávali a smerovali celé dokazovanie len na výšku majetku, ktorý bol sťažovateľkinej rodine odňatý. ...

Nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia a nevysporiadanie sa so zásadnými otázkami v predmetnej veci je porušením práva na súdnu ochranu... súde svojim rozhodnutiami, bez prihliadnutia na skutkové okolnosti a právnu úpravu odňali sťažovateľke právo na súdnu ochranu...

... Súdny zamietnutím nároku sťažovateľky z titulu, že „výzva na vydanie náhrady nebola kvalifikovaná“ realizovali ústavne nekonformný výklad ustanovení Zákona o pôde, nakoľko reštriktívnym výkladom odňali sťažovateľke právo jej priznané Zákonom o pôde, a to právo na vydanie náhrady za majetok, ktorý bol jej rodine odňatý. Súdny sú povinné pri výklade a aplikácii právnej normy vychádzať i zo zmyslu a účelu zákona, pričom ako vyplýva z preambuly Zákona o pôde, zmyslom a účelom tohto zákona je odstránenie majetkových krívd. ...

Oba sudy použili pri aplikácii vyššie uvedeného ustanovenia zákona nepredvídateľnú interpretačnú ľubovôľu, spočívajúcu v zjavne neodôvodenom a nespravodlivom vybočení zo štandardného výkladu, nerešpektujúc účel samotného zákona, ktorým je zmiernenie následkov majetkových krívd.»

Porušenie čl. 47 ods. 3 ústavy odôvodnila sťažovateľka takto:

„... ani jeden z povinných subjektov nikdy nespochybňoval skutočnosť, že bol vyzvaný v zákonnej lehote na vydanie živého a mŕtveho inventára. Túto skutočnosť začal po takmer 20 rokoch od podania návrhu spochybňovať Okresný a Krajský súd. ...

Súdy... spochybňovaním, že došlo k uplatneniu na vydanie náhrady voči odporcom, sa postavili na stranu odporcov... Odporcovia si boli počas celého konania vedomí, že došlo k uplatneniu náhrady zo strany sťažovateľky, ktorú odmietli vydať a túto skutočnosť v priebehu celého konania nenamietali, avšak k jej namietnutiu došlo až po tom, čo ju začal spochybňovať samotný súd. ...

Súdy svojimi úkonmi, ktoré smerovali k dokazovaniu skutočnosti, ktorá nebola medzi účastníkmi sporná, porušili zásadu rovnosti účastníkov konania v zmysle čl. 47 ods. 3 Ústavy SR. “

Predsedníčka krajského súdu vo svojom vyjadrení z 2. júna 2014 poukázala na odôvodnenie rozsudku okresného súdu a krajského súdu a okrem iného uviedla:

„Sťažovateľka vo svojom odvolaní proti rozsudku Okresného súdu Nitra namietala nesprávne zistený skutkový stav prvostupňovým súdom, pretože po právoplatnosti rozhodnutia Ministerstva pôdohospodárstva SR zo 14. 10. 1994 vyzvala v rozhodnutí označené osoby za povinné osoby na vydanie náhrady za živý a mŕtvy inventár. Z dôvodu nečinnosti povinných osôb iniciovala stretnutie konané 03. 02. 1995, o čom svedčí zápis z uvedeného dňa. Z neho je zrejmé, že išlo o výzvu na vydanie náhrady za odňatý živý a mŕtvy inventár na základe rozhodnutia RPIS. O uplatnení jej nároku svedčia posledné odseky, v ktorých sa uvádza, že štatutárni zástupcovia poľnohospodárskych družstiev – určených ako povinné osoby – sa vyjadrili, že sa necítia povinnými osobami, a odmietli vydať živý a mŕtvy inventár oprávneným osobám. Záver urobil Ing. F. (správne má byť F., pozn.) s konštatovaním, že obe strany sa nedohodli na vydaní náhrady za živý a mŕtvy inventár. Ďalej namietala, že zákon neukladá oprávnenej osobe špecifikovať výšku náhrady za poskytnutý živý a mŕtvy inventár. Nárok uplatnila bez špecifikácie, pričom vychádzala z rozhodnutia RPIS Nitra, podľa ktorého povinné osoby sú povinné vydať podiel určený v rozdeľovacom protokole po právnom predchodcovi JRD... Zákon neustanovuje formu, akou má oprávnená osoba uplatniť nárok na náhradu, ani obsah prípadnej výzvy. Preto dodatočné stanovenie podmienok, za akých mala uplatniť nárok spočívajúcich vo výške náhrady, špecifikácii vecí považoval za neprijateľné a nemajúce oporu v zákone.

Z obsahu celého odvolania vyplýva, že sťažovateľka namietala nesprávne právne posúdenie veci prvostupňovým súdom spočívajúcom v tom, že neuniesla dôkazné bremeno na preukázanie riadnej výzvy na uplatnenie nároku u povinných osôb.

Odvolaací súd sa stotožnil so všetkými skutkovými a právnymi závermi súdu prvého stupňa a rozsudok ako vecne správny podľa § 219 OSP potvrdil... doplnil dôvody rozhodnutia, pre ktoré považoval prvostupňové rozhodnutie za správne. Uviedol, že pri rozhodovaní musel vychádzať zo zákonného stavu veci. K záverom súdu prvého stupňa o tom, že navrhovatelia si riadne a včas neuplatnili voči povinným osobám svoje nároky ako oprávnené osoby v súlade s § 21 ods. 2, 3 a § 20 ods. 5 zákona č. 229/1991 Zb., uviedol, že súd prvého stupňa sa dostatočne vysporiadal so všetkými predloženými dôkazmi i v tom smere, keď ustálil, že ich návrh zo dňa 31. 12. 1992 adresovaný Š. m. Z., nebol riadnou výzvou adresovanou povinnej osobe a ani zápis z rokovania zo dňa 03. 02. 1995 (nie zo dňa 03. 02. 1992) nie je kvalifikovanou výzvou na vydanie veci. Nie je totiž z neho zrejmé, aký nárok si navrhovatelia voči jednotlivým povinným osobám uplatnili. Tento zápis svedčí iba o tom, že pri rokovaní oprávnených a povinných osôb vo veci vydania náhrady za živý a mŕtvy inventár na základe rozhodnutia RPIS SR v Nitre sa navrhovateľka v 1. rade vyjadrila, že nesúhlasí s týmto rozhodnutím a štatutárni zástupcovia poľnohospodárskych družstiev určených ako povinné osoby sa vyjadrili, že sa necítia byť povinnými osobami a odmietli vydať živý a mŕtvy inventár oprávneným osobám. Dôvodom bolo rozdelenie JRD... na viac subjektov podľa zákona č. 162/1990 Zb. a nápočet transformovaných podielov aj na pôdu medzi sektorovými prevodmi.

Odvolaací súd ďalej v dôvodoch rozhodnutia uviedol, že pre samotné uplatnenie nároku Zákon o pôde neustanovuje konkrétne požiadavky a nepredpisuje ani určitú formu. Je to jednostranný právny úkon, ktorý musí spĺňať základné podmienky stanovené pre platnosť právnych úkonov v ustanoveniach § 37 a nasl. Občianskeho zákonníka. Navrhovatelia nepreukázali výzvu na náhradu živého a mŕtveho inventára povinným osobám, čoho sa domáhajú, v akom rozsahu a voči ktorému z nich. Rovnako list PD... zo dňa 14. 05. 1992, nie je dôkazom uplatnenia nároku riadnou výzvou (sami navrhovatelia presnú výzvu adresovanú tomuto odporcovi v konaní nepreukázali) a z listu vyplýva iba odpoveď navrhovateľke, že neprevzali, neužívajú a ani neužívali jej majetok ku dňu

účinnosti zákona č. 162/1990 Zb. Preto nie je oprávnenou osobou v zmysle zákona č. 42/1992 Zb. Oba citované zákony sa na uplatňované nároky navrhovateľov nevzťahovali.

Podľa nášho názoru, závery vyjadrené odvolacím súdom v rozsudku z 25. 04. 2013 pod č. k. 8 Co/340/2012-1066 nie sú zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a z toho dôvodu z ústavného hľadiska nie sú ani neospravedlňiteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/2001). Písomné odôvodnenie rozsudku považujeme za správne a spravodlivé, nemajúce za následok porušenie základného práva sťažovateľky. Skutočnosť, že sťažovateľka sa nestotožnila s právnym názorom súdu a najmä obsahom jeho odôvodnenia, nemôže samo o sebe viesť k záveru o zjavnej arbitrárnosti tohto odôvodnenia...

Podľa nášho názoru, rozhodnutím odvolacieho senátu Krajského súdu v Nitre z 25. 04. 2013 pod č. k. 8 Co/340/2012-1066 neboli porušené základné práva sťažovateľky namietané v jej sťažnosti. Vzhľadom na to považujeme predmetnú sťažnosť za neopodstatnenú a navrhujeme, aby Ústavný súd SR sťažnosti nevyhovel.“

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom

zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, všetci účastníci sú si v konaní podľa odseku 2 rovní.

Podľa § 20 ods. 1 zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 229/1991 Zb.“) na zabezpečenie prevádzky poľnohospodárskej alebo lesnej výroby má pôvodný vlastník živého a mŕtveho inventára, ako aj zásob právo na ich náhradu, pokiaľ ich vniesol do poľnohospodárskeho družstva alebo mu boli odňaté v období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990. Ak pôvodný vlastník zomrel alebo ak bol vyhlásený za mŕtveho, má právo požadovať náhradu na zabezpečenie prevádzky poľnohospodárskej alebo lesnej výroby ďalšia oprávnená osoba uvedená v § 4 ods. 2.

Podľa § 20 ods. 2 zákona č. 229/1991 Zb. právo na náhradu zaniká, ak sa neuplatní v lehotách uvedených v § 13. Ak náhradu poskytuje štát prostredníctvom pozemkového fondu, právo na náhradu zaniká, ak sa neuplatní na pozemkovom fonde do šiestich mesiacov od účinnosti tohto zákona. Ak oprávnená osoba neuplatnila nárok pre

pochybnosť, kto je povinnou osobou, právo na náhradu zaniká, ak sa neuplatní u povinnej osoby do šiestich mesiacov odo dňa právoplatnosti rozhodnutia Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky (ďalej aj „ministerstvo“) podľa § 21b ods. 2.

Podľa § 21b ods. 2 zákona č. 229/1991 Zb. ak je pochybnosť o tom, kto je povinnou osobou na poskytnutie náhrady podľa § 20, rozhodne ministerstvo.

Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že nie je jeho úlohou zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Ústavný súd je v súlade so svojou všeobecnou právomocou vyjadrenou v čl. 124 ústavy súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Táto právomoc spolu s právomocou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy mu umožňuje preskúmať aj napadnuté rozhodnutia všeobecných súdov, avšak iba z hľadiska, či je, alebo nie je v súlade s ústavno-procesnými zásadami upravenými v ústave.

Inými slovami, skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu iba vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05, II. ÚS 127/07).

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodiť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci.

Ústavný súd z vyžiadaného spisu okresného súdu sp. zn. 10 C 148/2007 zistil:

Sťažovateľka sa návrhom doručeným okresnému súdu 31. decembra 1992 domáhala vydania rozsudku, ktorým by súd uložil odporcovi Š. m. Z., povinnosť poskytnúť náhrady za mŕtvy a živý inventár podľa § 20 a nasl. zákona č. 229/1991 Zb. v sume 11 300 000 Sk (375 091,28 €).

Podaním z 10. marca 1997 doplnila návrh tak, že žiadala, aby súd pripustil rozšírenie žaloby o tieto povinné osoby: Poľnohospodárske družstvo A..., Poľnohospodárske družstvo R..., Poľnohospodárske družstvo L..., Poľnohospodárske družstvo R..., Poľnohospodárske družstvo K. a Poľnohospodárske družstvo C...

Okresný súd rozsudkom č. k. 10 C 148/2007-1026 zo 17. septembra 2012 návrh zamietol.

Proti rozsudku okresného súdu podala sťažovateľka odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd rozsudkom č. k. 8 Co 340/2012-1066 z 25. apríla 2013 tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil. V relevantnej časti odôvodnenia uvedeného rozsudku krajský súd uviedol: *«K ďalším záverom súdu prvého stupňa o tom, že si navrhovatelia riadne a včas neuplatnili voči povinným osobám svoje nároky ako oprávnené osoby v súlade s § 21d ods. 2, 3 a § 20 ods. 5 Zákona č. 229/1991 Zb., odvolací súd dodáva, že súd prvého stupňa sa dostatočne vypořiadal so všetkými predloženými dôkazmi i v tomto smere, keď mal za to, že ich návrh zo dňa 31. 12. 1992 adresovaný Š. m. Z. nebol riadnou výzvou adresovanou povinnej osobe a ani zápis z jednaní zo dňa 03. 02. 1995 (nie zo dňa 03. 02. 1992 ako uvádza navrhovateľ v 2/ rade vo svojom odvolaní) nie je kvalifikovanou výzvou na vydanie veci, keď z neho nie je zrejmé, aký nárok si navrhovatelia voči jednotlivým povinným osobám uplatnili. Tento zápis svedčí iba o tom, že pri jednaní oprávnených a povinných osôb vo veci vydania náhrady za živý a mŕtvy inventár na základe rozhodnutia RPIS MP SR v Nitre sa navrhovateľka v 1/ rade vyjadrila, že nesúhlasí s týmto rozhodnutím a štatutárni zástupcovia poľnohospodárskych družstiev určených ako povinné osoby sa vyjadrili, že sa necítia byť povinnými osobami a odmietli vydať živý a mŕtvy inventár oprávneným osobám. Dôvodom bolo rozdelenie JRD... na viac subjektov podľa zákona č. 162/1990 Zb. a nápočet transformovaných podielov aj na pôdu získanú medzi sektorovými prevodmi.*

Z uvedeného teda vyplýva, že navrhovateľka v 1/ rade na tomto jednaní žiadnu kvalifikovanú výzvu nepredniesla a teda aj vyjadrenie povinných osôb o odmietnutí vydať živý a mŕtvy inventár oprávneným osobám je vo všeobecnej rovine.

Vychádzajúc zo zákonných ustanovení, na ktoré súd prvého stupňa v dôvodoch svojho rozhodnutia poukázal, si navrhovatelia mohli svoje nároky voči povinným osobám

uplatniť do šiestich mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia o určení povinných osôb, ktoré nadobudlo právoplatnosť 04. 01. 1995, t. j. do 04. 07. 1995. Nesplnenie tejto podmienky má za následok prekluziu práva, ku ktorej musí súd prihliadnuť z úradnej moci.

Pre samotné uplatnenie nároku „Zákon o pôde“ neustanovuje konkrétne požiadavky a nepredpisuje ani určitú formu, ako správne uvádza navrhovateľka v 1/ rade vo svojom odvolaní. Keďže ale ide o jednostranný právny úkon, musí tento spĺňať základné podmienky stanovené pre platnosť právnych úkonov v ustanoveniach § 37 a nasl. Občianskeho zákonníka.

Dôkazné bremeno v tomto smere zaťažovalo navrhovateľov. Právny úkon navrhovateľov, na ktorý poukazujú (jednanie na RPIS MP SR Nitra dňa 03. 02. 1995) postráda určitosť a zrozumiteľnosť, pričom nie je dodržaná ani ústna forma právneho úkonu, keď pri tomto jednaní navrhovateľka v 1/ rade vyjadrila iba nesúhlas s rozhodnutím RPIS MP SR a s výsledkom odvolacieho konania – rozkladu konaného na Ministerstve pôdohospodárstva SR Bratislava. Navrhovatelia nepreukázali, že by boli povinné osoby vyzvali na náhradu za živý a mŕtvy inventár, keď žiadnym právnym úkonom nešpecifikovali náhrady za aký živý a mŕtvy inventár, v akom rozsahu a voči komu sa domáhajú. Je nevyhnutné, aby spoznanie vôle bolo prístupné osobám, ktorých sa majú zamýšľané následky týkať ako účastníkov právneho pozemku, ktorý sa má týmto prejavom vôle založiť.»

Podstatou sťažnosti týkajúcej sa porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 a práva podľa čl. 6 dohovoru je tvrdenie sťažovateľky o ústavne nekonformnom výklade ustanovení zákona č. 229/1991 Zb. krajským súdom v súvislosti s posúdením „Zápisu z jednania“ oprávnených osôb vo veci vydania náhrady za živý a mŕtvy inventár z 3. februára 1995 (ďalej len „zápis z rokovania“) ako kvalifikovanej výzvy na poskytnutie náhrady podľa § 20 zákona č. 221/1991 Zb.

Ústavný súd považuje za potrebné v súvislosti s tvrdením sťažovateľky, že vyzvala povinné subjekty na vydanie náhrady za mŕtvy a živý inventár, o čom svedčí zápis z rokovania, zdôrazniť, že je v ňom uvedené: „*Jednanie otvoril Ing. F.. Prítomných*

oboznámil s rozhodnutím RPIS MP SR a výsledkom odvolacieho konania – rozkladom... K uvedenému sa vyjadrila Ch. – oprávnená osoba. Nesúhlasila s uvedeným rozhodnutím.“.

Na návrh sťažovateľky Regionálna pozemková a informačná služba Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky v Nitre rozhodnutím č. 9/94/102 z 20. júna 1994 (ďalej len „rozhodnutie“) podľa § 21b ods. 2 zákona č. 229/1991 Zb. rozhodla, že povinnou osobou na poskytnutie náhrady za živý a mŕtvy inventár podľa § 20 zákona č. 229/1991 Zb. sú „*Poľnohospodárske družstvo U., Poľnohospodárske družstvo R..., Poľnohospodárske družstvo L., Poľnohospodárske družstvo R..., PD K., PD C...*“. Sťažovateľka s uvedeným rozhodnutím nesúhlasila a podaným rozkladom sa domáhala jeho zmeny tak, aby povinnou osobou na poskytnutie náhrady za živý a mŕtvy inventár bol Š. m. Z.. O rozklade rozhodlo Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky rozhodnutím č. 8813/1994-410 zo 14. októbra 1994 (ďalej len „rozhodnutie ministerstva“) tak, že rozklad zamietlo. Sťažovateľka následne rozhodnutie ministerstva napadla návrhom na obnovu konania o určenie povinnej osoby, ktorý bol zamietnutý.

Ústavný súd zo zápisnice o pojednávaní konanom 13. augusta 2007 na okresnom súde vo veci vedenej pod sp. zn. 10 C 148/07 zistil, že právna zástupkyňa sťažovateľky na tomto pojednávaní vyjadrila názor, že 6 subjektov, ktoré sa rokovania 3. februára 1995 zúčastnili, žaluje iba z opatrnosti, pričom všetky dôkazy nasvedčujú tomu, že živý a mŕtvy inventár sa nachádza u právneho predchodcu Š. m. Z. (teda subjektu, ktorý sa na rokovaní 3. februára 1995 nezúčastnil).

Vzhľadom na to, že v § 20 zákona č. 229/1991 Zb. nie je bližšie vymedzený obsah pojmu „výzva“ a jej náležitosti, potom sa stanovenie minimálnych kritérií pre jej určitosť a platnosť musí spravovať takým výkladovým pravidlom, ktorý sleduje naplnenie účelu zákona. Stanovenie minimálnych kritérií pre určitosť a platnosť výzvy nesmie opomenúť ani to, či obsah výzvy je spôsobilý vyvolať zákonodarcom zamýšľané účinky, a rovnako je namieste neopomenúť a prihliadať na konkrétne okolnosti veci vrátane subjektu oprávnenej a povinnej osoby.

Ústavný súd sa stotožňuje s názorom sťažovateľky, že výzva na vydanie náhrady by v okolnostiach danej veci nemusela obsahovať výšku požadovanej náhrady, a to s prihliadnutím na existenciu rozhodnutia ministerstva. Takáto požiadavka sa javí ako formalistická a neprípustná aplikácia zákona, ktorá opomína jeho účel.

Ústavný súd však musí zároveň konštatovať, že pokiaľ je v zápise o rokovaní uvedené, že sťažovateľka ako oprávnená osoba nesúhlasila s rozhodnutím ministerstva, týmto postojom iba opätovne vyjadrila svoj názor, že nepovažuje 6 subjektov, ktoré sa rokovania 3. februára 1995 zúčastnili, za osoby povinné na vydanie náhrady za mŕtvy a živý inventár, pričom je potrebné zdôrazniť, že to nebol iba ojedinelý prejav sťažovateľky, ale názor, ktorý prezentovala opakovane, a to aj počas konania na okresnom súde.

Právny úkon je prejav vôle smerujúci k vzniku, zmene alebo zániku tých práv a povinností, ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú. Vyjadrenie nesúhlasu sťažovateľky s rozhodnutím ministerstva nie je možné po obsahovej stránke považovať za taký právny úkon, ktorý vyjadruje vôľu sťažovateľky, aby jej bola vydaná náhrada za mŕtvy a živý inventár konkrétnymi osobami, a to ani v prípade, ak bol prezentovaný za účasti všetkých povinných subjektov.

Vzhľadom na uvedené sa ústavný súd stotožňuje s názorom krajského súdu, že sťažovateľka na rokovaní 3. februára 1995 žiadnu kvalifikovanú výzvu nepredniesla, keď neuviedla, proti komu sa nároku na vydanie náhrady domáha.

S poukazom na uvedené je ústavne akceptovateľný aj spôsob, akým sa krajský súd vysporiadal s ďalším obsahom zápisu z rokovania, ktorý je podľa sťažovateľky dôkazom o výzve šiestim povinným subjektom na vydanie náhrady za mŕtvy a živý inventár, keď uviedol, že vyjadrenie povinných osôb o odmietnutí vydať živý a mŕtvy inventár oprávneným osobám je iba vo všeobecnej rovine.

Ústavný súd zdôrazňuje, že posúdenie merita veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa

všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli do takej miery zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, že by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06, I. ÚS 88/07). Skutočnosť, že sťažovateľka sa s právnym názorom krajského súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť jeho právny názor svojím vlastným už ani preto, že ústavný súd nie je opravným súdom právnych názorov všeobecných súdov.

V súvislosti s tvrdením sťažovateľky, že bolo porušené jej základné právo podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, keď „... *spochybňovaním, že došlo k uplatneniu na vydanie náhrady voči odporcom sa postavili na stranu odporcov, nakoľko zo zápisu z jednania dňa 03. 02. 1995 je nepochybné, že odporcovia... odmietli vydať živý a mŕtvy inventár... Odporcovia si boli počas celého konania vedomí, že došlo k uplatneniu náhrady zo strany sťažovateľky... túto skutočnosť počas celého konania nenamietali...*“, ústavný súd uvádza:

Podľa § 120 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) účastníci sú povinní označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení.

Podľa § 120 ods. 3 OSP ak nejde o veci uvedené v odseku 2, súd si môže osvojiť skutkové zistenia založené na zhodnom tvrdení účastníkov.

Ústavný súd po preštudovaní spisu okresného súdu sp. zn. 10 C 148/2007 konštatuje, že ani jeden zo subjektov – odporcov, ktorí boli prítomní na rokovaní 3. februára 1995, nikdy zhodne so sťažovateľkou netvrdili, že boli na vydanie náhrady za mŕtvy a živý inventár sťažovateľkou na rokovaní 3. februára 1995 vyzvaní. Naopak, odporcovia sa bránili spochybňovaním samotnej právoplatnosti rozhodnutia ministerstva, čo samo osebe vylučuje tvrdenie sťažovateľky, že odporcovia si boli vedomí, že došlo k uplatneniu náhrady. Ústavný súd tiež poukazuje na to, že pochybnosti o právoplatnosti rozhodnutia Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky vyslovovala aj sťažovateľka, čo vyplýva aj z rozsudku krajského súdu č. k. 8 Co 135/2010-893 z 31. marca 2011.

Pokiaľ všeobecné sudy vyzvali sťažovateľku, aby preukázala, že povinné osoby vyzvala na vydanie náhrady za mŕtvy a živý inventár, táto výzva bola iba výzvou na unesenie dôkazného bremena sťažovateľky a v žiadnom prípade ju nemožno hodnotiť ako porušenie základného práva sťažovateľky na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 2 ústavy.

Uvedené závery boli podkladom na rozhodnutie ústavného súdu, že základné práva sťažovateľky zaručené v čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy a právo čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu porušené neboli.

Pokiaľ ide o návrh sťažovateľky zrušiť napadnutý rozsudok krajského súdu a priznať jej primerané zadosťučinenie a úhradu trov konania, ústavný súd uvádza, že tieto výroky sú viazané na vyhovenie vo veci samej. Keďže ústavný súd vyslovil, že v sťažnosti označené práva sťažovateľky porušené neboli, jej uvedenými návrhmi sa pri svojom rozhodovaní už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. októbra 2014